

MAGDA STAVINSCHI:
ASTRONOMUL NICOLAE DONICI
– *ENIGME DESCIFRATE*

Viorela-Valentina DIMA¹
viorelaval@yahoo.co.uk

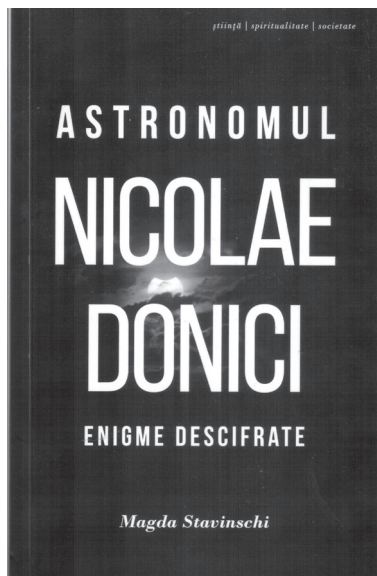
ABSTRACT: This article reviews the monography entitled *Astronomul Nicolae Donici: enigme descifrate* (*Astronomer Nicolae Donici: deciphered enigmas*), elaborated by researcher Magda Stavinschi and published in 2015 by Curtea Veche Publishing, Bucharest. The volume depicts the life and works of Romanian astronomer Nicolae Donici (1874–1960), who was a very esteemed professional, member of Astronomical Societies from France, Rusia, Germany, founding member of the International Astronomical Union, founder of the Astronomical Observatory from Dubăsarii Vechi, Republic of Moldova, director of the „Amiral Urseanu” Astronomical Observatory from Bucharest, Romania etc. For his merits, in 1971 a minor planet was named 9494 Donici.

KEYWORDS: Astronomer Nicolae Donici; the International Astronomical Union; Astronomical Observatory from Dubăsarii Vechi, Republic of Moldova; „Amiral Urseanu” Astronomical Observatory from Bucharest, Romania; minor planet 9494 Donici

Monografia intitulată *Astronomul Nicolae Donici – Enigme descifrate*, elaborată de dr. Magda Stavinschi (cercetător onorific la Institutul Astronomic al Academiei Române), este dedicată unui mare om de știință român, „recordman de observare a eclipselor totale de soare” (p. 289). Răsfoind volumul, vom deveni contemporani cu astronomul, înțelegându-i și împărtășindu-i pasiunea pentru un domeniu atât de fascinant, deși aparținând atât de departe și de imposibil de atins.

¹ Doctor în filologie, Conf. univ. la Departamentul de Limbi Moderne și Comunicare în Afaceri, Facultatea de Relații Economice Internaționale, Academia de Studii Economice, București, membru asociat al Diviziei de Istoria Științei a CRIFST al Academiei Române.

În „Prefața” volumului, autoarea rememorează evenimentele care au contribuit la realizarea acestei cărți, la redescoperirea unui mare savant român de origine basarabeană: Nicolae Donici (1/13 sept. 1874 – 21 nov. 1960). În anul 1983 s-au sărbătorit 75 de ani de la înființarea Observatorului astronomic din București, ocazie cu care au fost expuse portrete ale marilor astronomi români, inclusiv ceea ce se credea a fi portretul astronomului N. Donici.

Foto: Coperta cărții: Magda Stavinschi – *Astronomul Nicolae Donici: Enigme descifrate*, Editura Curtea Veche Publishing, București, 2015, 351 p., ISBN 978-606-588-845-6

După mai bine de un deceniu, în 1994, Institutul Astronomic al Academiei Române a organizat un simpozion dedicat împlinirii a 120 de ani de la nașterea astronomului, cu directă implicare a unor specialiști de la Academia de Științe a Republicii Moldova. Ulterior, cercetările autoarei s-au intensificat pentru a identifica elemente importante din viața astronomului român și contribuția sa la dezvoltarea științei. Ca un detectiv dintr-un roman polițist, autoarea apelează la surse scrise, interviuează oameni, corespundează cu prestigioase instituții (ambasade, societăți științifice etc.), vizitează locuri din țară și strănătate, pentru ca, în sfârșit,

la 140 de ani de la nașterea lui Nicolae Donici, să redea națiunii române și lumii portretul fidel al unui mare om de știință!

Înainte de a depăna firul vieții protagonistului, autoarea include în volum studiul „Neamul Doniceștilor în secolele XV–XX”, elaborat de prof. Alexandru Roman de la Universitatea de Stat din Moldova. Acesta conturează arborele genealogic al unei familii de nobili și învățați, între strămoșii paterni numărându-se, printre alții, fabulistul Alexandru Donici, juristul și marele vornic Andronache Donici, antropologul Alexandru-Nicolae Donici, iar între strămoșii materni aflându-se bunicul grec Nicolae Atanasie Macri, „rudă cu patriarhul Constantinopolului Sf. Grigorie V” (p. 21).

După acest studiu genealogic, autoarea urmărește cronologic firul evenimentelor din viața astronomului Nicolae Donici, grupându-le în patru mari perioade/capitole: 1874–1917, 1918–1939, 1940–1944, 1945–1960. În fiecare dintre capitole sunt descrise în amănunt aspecte legate de continua formare a omului de știință, de modul în care evenimente istorice grave (două războaie mondiale, destrămări de țară, schimbări de regim politic etc.) i-au marcat viața personală și profesională, dar, dedicându-se obiectivelor științifice, a reușit să depășească orice obstacol, devenind un exemplu de integritate pentru toți cei care l-au cunoscut. Dintre realizările sale menționăm câteva: în 1897 (la numai 23 de ani!) a devenit membru al Societății Astronomice din Franța; în 1899 a fost ales membru al Societății Astronomice Ruse; în 1908 a înființat Observatorul de astrofizică de la Dubăsarii Vechi, moșia dobândită prin moștenire de la sora mamei sale, un observator pe care l-a utilat prin mijloace proprii și pe al cărui personal l-a selectat și instruit cu dăruire; din 1914 a fost membru al Societății *Astronomische Gesellschaft* din Germania; în 1922 a devenit membru de onoare al Academiei Române și a participat, ca delegat al României, la primul congres al Uniunii Astronomice Internaționale, la ale cărui lucrări va participa și cu alte ocazii; în 1935 a fost numit președinte al Fundației Culturale Regionale „Principele Carol” de la Chișinău; în 1940 a pierdut Observatorul de la Dubăsarii Vechi în urma separării Basarabiei de România, dar a devenit directorul Observatorului „Amiral Urseanu” de la București; din 1945 s-a stabilit în Franța unde a lucrat intens ca membru al Secției de Astrofizică – Fizica Globului din cadrul Observatorului din Paris-Meudon; a participat la numeroase expediții astronomice (propunând noi metode de observare și documentare științifică a eclipselor de

soare și de lună, și a altor fenomene cerești); a colaborat și corespondat cu specialiști de pe întreg mapamondul; a publicat o multitudine de studii de specialitate în limbile franceză, germană, română, rusă.

Alături de acest îndelung periplu prin cele aproape nouă decenii de istorie personală, națională și internațională, volumul oferă cititorilor trei studii elaborate de specialiști basarabeni: „Donici la Odesa”, de Serghei M. Andrievski, director al Observatorului din Odesa și decan la Facultății de Astronomie a Universității „I.I. Mechnikov” din Odesa, „Donici cel de toate zilele”, de Iurie Colesnic, scriitor din Republica Moldova, autor al unei serii intitulate „Basarabia Necunoscută” în cadrul căreia vorbește și despre astronomul Nicolae Donici, „Comentarii asupra operei și vieții lui Nicolae Donici”, de Veaceslav Ursachi, membru al Academiei de Științe a Republicii Moldova. Rolul acestor studii, precum și al capitolului intitulat „L-au cunoscut pe Donici” este să completeze portretul moral al marelui astronom român, oferind detalii despre interacțiunea cu cei din jur, dar și să reliefeze importanța activității sale profesionale pentru domeniul științific căruia i s-a dedicat în întregime.

Așa cum se arată în secțiunile „După 1990” și „Epilog” demersurile efectuate de pe ambele maluri ale Prutului pentru recuperarea memoriei lui Nicolae Donici au fost încununată de succes. În 1994, 2004 și 2014 au avut loc simpozioane comemorative, la care numeroși autori au contribuit cu studii despre viața și opera astronomului român. Volumul de față enumeră pe scurt meritele acelor prezentări, încheindu-se cu o „Bibliografie” – Listă a lucrărilor lui Donici, întocmită cu asiduitate de autoarea volumului.

Având în vedere cele spicuite mai sus, viața și opera savantului român de origine basarabeană Nicolae Donici par să fi stat sub semnul complexității, provocărilor perpetue, dar și al unei incredibile șanse la supraviețuire. Astfel, este firesc azi, la circa un secol și jumătate de la nașterea lui să ne amintim de „savantul care nu aparține numai locurilor de la Dubăsarii Vechi, Republicii Moldova sau României, ci întregii lumi, științei mondiale” (p. 314).